

К. П. Любецкая,*канд. філал. навук, дац.,**Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,**загадчык кафедры рускай мовы як замежнай у прафесійным навучанні*

ЗАПАЗЫЧАННІ З ПОЛЬСКОЙ МОВЫ Ў БЕЛАРУСКАЙ НАВУКОВАЙ МОВЕ ПАЧАТКУ ХХ СТ.

Артыкул прысвечаны вызначэнню ступені ўдзелу польскай мовы ў станаўленні беларускай навуковай мовы ў 1900-1920 гг. Апісана моўная сітуацыя у Беларусі ў пачатку ХХ ст., асэнсавана лексічнае нападзенне беларускамоўных тэкстаў навуковага выкладу, разгледжаны шляхі фармавання тэкстаў навуковай тэматыкі і прыметы паланізмаў.

Ключавыя словы: беларуская мова, польская мова, мова навукі, моўныя кантакты, запазычанне, паланізм.

Беларуская навуковая мова ў сучасным беларускім мовазнаўстве пакуль не атрымала комплекснага апісання, а ў спецыялізаваных даследаваннях па стылістыцы і тэрміназнаўстве ўзгадваюцца самыя агульныя рысы беларускага навуковага выкладу. Пры гэтым беларускую навуковую мову можна, відаць, разглядаць як гістарычную катэгорыю, на фармаванні якой маглі уплываць такія фактары, як: агульны стан навукі і навуковых ведаў у Беларусі ў адпаведны перыяд, ступень развіцця літаратурнай мовы, моўная практыка навукоўцаў, пісьменнікаў і грамадскіх дзеячаў, якія рыхтавалі рознажанравыя і рознастылявыя творы на беларускай мове. Аналізуючы лексіка-генетычны і марфалага-сіntaxічны склад мовы беларускай навукі, шырокую палітру разнастайных рашэнняў і прапаноў па яе ўпарадкаванню, можна сцвярджаць, што развіццё беларускай навуковай мовы на працягу ХХ-XXI стст. даволі стракатае: яна стваралася пад уплывам розных, а часам і процілеглых падыходаў. Прымаючы пад увагу, што асэнсаванне шляхоў фармавання беларускай навуковай мовы важна для ўсведамлення асаблівасцей яе гістарычнага станаўлення, уяўляецца актуальным разгляд падыходаў да яе будовы перадусім у пачатковы перыяд, у час закладвання асноў навуковага выкладу ў беларускай мове. Даследчыкамі адзначаецца, што “важнай крыніцай нападзення слоўнікавага складу (беларускай мовы – заўвага Кацярыны Любецкай) з’явілася прамое запазычванне неабходных намінаўных сродкаў з суседніх моў” [27, с. 184]. Вывучэнне пытання ўплыву польскай мовы, якая стала адной з крыніц запазычвання ў мове беларускай навукі, спрыяе выпрацоўцы ў далейшым дакладнага ўяўлення пра іншамоўнае ўздзеянне на беларускую навуковую мову. Важнасць даследавання тэмы абумоўлена сучаснымі тэндэнцыямі ў лінгвістыцы, агульным кірункам навуковых пошукаў у галіне супастаўляльнага і гістарычнага тэрміназнаўства і стылістыкі, неабходнасцю для сучаснай навукі вывучэння праблемы ўзаемаўплыву моў.

Вывучэнню пытанняў, звязаных з аналізам асаблівасцей фармавання навуковага стылю ў беларускай мове, прысвечаны шэраг глыбокіх даследаванняў: У. Анічэнка [3], А. Каўрус [13], В. Красней [18], В. Кузьміч, В. Шахаб [20], К. Любецкая [25], Т. Пісарэнка [30], Г. Семанькова [32], Т. Старасценка, В. Урбан, Ф. Шумчык [33], М. Цікоцкі [35], Ф. Шумчык [38], А. Юрэвіч [39] і інш. Усведамленне гістарычнага шляху фармавання нацыянальнай тэрміналогіі адлюстравана ў значным корпусе даследаванняў ў галіне тэрміназнаўства (гл. больш падрабязна 21-24). Спецыфіка

запозычвання ў сферы спецыяльнай лексікі мае свае адметнасці. У працах навукоўцаў (Л. Антанюк [2], А. Булыкі [4-6], І. Гапоненка [7, 8], А. Жураўскага, І. Крамко [10], В. Краснея [16, 17], Крукоўскага [19] і інш.) разглядаліся іншамоўныя адзінкі ў сістэме розных тэрмінагалін, вылучаліся асноўныя заканамернасці і падыходы пры іх вывучэнні. Дзякуючы гэтым працам створана значная фактычная і тэарэтычная навуковая база, у якой адлюстраваны асаблівасці навуковага стылю беларускай мовы, акрэслена развіццё і функцыянаванне нацыянальнай спецыяльнай лексікі, яе гентычная характарыстыка. Разам з тым, сістэматызаванага супастаўляльнага вывучэння іншамоўных і беларускіх моўных узаемадачынненняў у галіне беларускай навуковай мовы праведзена не было, што і абумоўлівае неабходнасць ўсведамлення адметнасцей фармавання кожнага этапа мовы беларускай навукі.

Мэта дадзенага артыкула палягае ў вызначэнні ступені ўдзелу польскай мовы ў станаўленні беларускай навуковай мовы ў 1900-1920 гг., што, як думаецца, у далейшым паспрыяе комплекснаму апісанню зыходнага этапу развіцця навуковага выкладу ў беларускай мове. У сувязі з гэтым ставяцца для вырашэння некалькі задач: апісанне моўнай сітуацыі у Беларусі ў 1900-1920 гг. і акрэсленне перадумоў выпрацоўкі беларускай навуковай мовы, асэнсаванне лексічнага напаўнення беларускамоўных тэкстаў навуковага выкладу, разгляд шляхоў фармавання тэкстаў навуковай тэматыкі і прымет т.зв. паланізмаў.

Аб'ектам даследавання сталі перадусім рознажанравыя беларускамоўныя тэксты 1900-1920 гг., якія ўтрымліваюць навуковы змест і арыентаваныя на перадачу навуковай інфармацыі, а прадметам – запозычанні з польскай мовы, выкарыстаныя ў гэтых тэкстах.

Уяўляецца, што бясспрэчным стымулам распрацоўкі беларускай навуковай мовы і ў далейшым фармавання навуковага стылю могуць паслужыць асобныя артыкулы, надрукаваныя ў газетах “Наша доля”, “Наша Ніва”, “Номан”, “Biełarus”, “Swietacz”, “Дзяньніца”, “Крывічанін”, “Голас Радзімы”, “Litwa i Ruś”, “Рунь”, “Школа и культура Советской Белоруссии”, “Szkoła Polska”, “Варта”, “Вольная Беларусь”, у літаратурна-грамадскім зборніку “Маладая Беларусь”, штотомесячніках “Саха”, “Лучынка”, “Раніца”, “Беларускае жыццё”, “Белорусская Рада”. Для акрэслення адметнасцей фармавання беларускай навуковай мовы браліся пад увагу дапаможнікі для школ, чытанкі і граматыкі беларускай мовы [11, 12, 29, 40, 41, 43-47]. Крыніцай фактычнага матэрыялу лічыліся таксама слоўнікавыя матэрыялы [26, 28, 31, 48]. “Беларускія кнігі, газеты і часопісы садзейнічалі пашырэнню беларускай літаратурнай мовы, яе стылістычнай дыферэнцыяцыі, спрыялі яе ўзбагачэнню і ўдасканаленню, выпрацоўцы адзіных норм правапісу і граматыкі” [37, с. 237].

Бясспрэчна, у беларускамоўных працах пачатку ХХ ст. яшчэ не маглі быць узнятыя пытанні навуковага выкладу, аднак паступова для гэтага назапашваўся адпаведны тэкставы матэрыял. У гэтых працах засведчаны свядомы вопыт распрацоўкі беларускай навуковай мовы, карысны для ўсведамлення эвалюцыі навуковага выкладу і навуковага стылю беларускай мовы ў далейшым. Можа выказаць меркаванне, што ў 1900-1920 гг. навуковы стыль фармуецца не столькі прамым шляхам (праз напісанне навуковых тэкстаў, распрацоўку тэрміналагічных слоўнікаў), але апасродкавана – праз беларускія агульнамоўныя працы (друкаваныя і рукапісныя), у межах іншых стыляў, у граматыках.

Навізна вывучэння пытання заключаецца ў атрыманні новых ведаў па праблеме ўсведамлення ступені ўплыву польскай мовы на развіццё беларускай навуковай мовы, што ў далейшым дазволіць у цэлым ацаніць ролю т.зв. іншамоўнага фактара ў станаўленні мовы беларускай навукі. Значымасць даследавання праяўляецца ў магчымасці асэнсавання папярэдняга вопыту, характарыстыцы асноў станаўлення

навуковага выкладу ў беларускай мове, што ў цэлым паспрыяе кваліфікацыі ўзроўню працаванага, сістэматызацыі створанага і дапаможа пазбегнуць памылак і няўдалых рашэнняў пры ўпарадкаванні мовы беларускай навукі ў будучыні. Тэарэтычная значнасць работы палягае ў магчымасці атрымання дадзеных, якія выключаюць інтуітыўны падыход, дазваляюць вызначыць унікальнае і ўніверсальнае ў гісторыі беларускай навуковай мовы.

Вынікі даследавання маюць прынцыповае значэнне для фармавання дакладнага ўяўлення пра прычыны запазычвання з польскай мовы, іх прыметы і ролю ў станаўленні беларускага навуковага выкладу, прадастаўляюць матэрыял для комплекснага ўсведамлення падыходаў да выпрацоўкі беларускай навуковай мовы ў 1900-1920 гг.

Пачатак ХХ ст. пасля закону “Аб свабодзе друку” (1906) і ліквідацыі амаль 200-гадовай забароны на беларускае друкаванае слова прынята лічыць адметным для беларускага нацыянальна-культурнага адраджэння і нацыянальнай мовы, знакавым этапам у развіцці беларускага грамадства. “Пачатак ХХ ст. як асобны перыяд у гісторыі беларускага мовазнаўства ахоплівае не такія ўжо і вялікі прамежак часу – нейкіх няпоўных дваццаць гадоў, г.зн. да падзей Кастрычніцкай рэвалюцыі. Аднак ён надзвычай змястоўны і ў параўнанні з папярэднімі перыядамі характарызуецца пэўнымі зрухамі як у самім падыходзе грамадскасці да беларускай мовы, так і ў яе навуковай распрацоўцы” [36, с. 76]. У гэты час пачынаецца адраджэнне кнігадрукавання, выданне газет і часопісаў, навуковых і навукова-папулярных артыкулаў і брашур, у якіх выкарыстоўваліся разнастайныя па сваёй прыналежнасці да той ці іншай галіны навукі тэрміны. На думку В.П. Краснея, “у пачатку ХХ ст. беларуская літаратурная мова пашырыла сферу свайго выкарыстання і сістэма сродкаў моўнага выказвання ўзбагачалася лексічнымі адзінкамі намінальна-тэрміналагічнага характару” [17, с. 137]. Гэтаму перыяду ўласцівы дынамізм у пошуку сродкаў прафесійнага маўлення, якое па аб’ектыўных прычынах яшчэ не магло быць строга акрэслена, паколькі ў маладой беларускай літаратурнай мове яшчэ не адбылася функцыянальна-стылістычныя дыферэнцыяцыя і ўвогуле адсутнічала разуменне агульналітаратурнай і стылістычнай нормы. Падрыхтоўка прац навуковага кірунка звязана найперш з практычнымі запатрабаваннямі – азнаёміць шырокае кола насельніцтва з навуковым матэрыялам, простым па змесце і форме, зразумелым па мове.

Даследчыкамі адзначаецца, што ў плане правядзення тэрміналагічнай работы пачатку ХХ ст. характэрна “стыхійнае” і “кіруемае” [37, с. 111] фармаванне намінальна-тэрміналагічнага фонду беларускай мовы. Увогуле, характарызуючы працэс выпрацоўкі беларускай навуковай мовы ў 1900-1920 гг., можна адзначыць яго дынамізм і рухомасць, што прывяло да наяўнасці ў яе складзе шырокай палітры разнастайных рашэнняў і прапаноў. У беларускай навуковай мове, як і наогул у літаратурнай мове гэтага часу, узаемадзейнічаюць дзве супрацьлеглыя тэндэнцыі – тэндэнцыя да інтэрнацыялізацыі і тэндэнцыя да нацыяналізацыі (аўтахтанамізацыі)” [42, с. 99].

Паколькі тэксты былі арыентаваны на шырокае кола чытачоў і павінны былі быць зразумелымі, пануючай тэндэнцыяй моўнага фармавання выступаюць моўнапурыстычныя ўстаноўкі: адбор лексічных сродкаў адбываўся з жывой гутарковай мовы з арыентацыяй на іх агульназразумеласць і агульнадаступнасць, таму моўную аснову тэкстаў склалі народна-размоўныя элементы. Стваральнікі “Сямімоўнага слоўніка” (1918) [48], дзе беларуская мова ўпершыню пастаўлена ў адзін рад з нямецкай, рускай, польскай, літоўскай, латышскай і ідыш, стараюцца “ўхапіць дух моў і прыслухоўваюцца да палахлівых спроб народа, які з натуральных намаганняў стараўся ствараць словы для новых незвычайных паняццяў <...>» [48, с. 5]. Аўтарамі

адзначалася, што “аднойчы знойдзенае і вылучанае са спіса сінонімаў слова набывала пэўнае значэнне, і з гэтага моманту варыянт лічыўся поўным адпаведнікамі нямецкаму слову» [48, с. 5], напр.: бел. *alindar, arendatar; udawalnik; addač na schojku; ulasnaść, pitamannaść; chata dla sudu, biespraŭnaje prysabiečėnne; sprokudź* і інш. Хоць не ўсе рашэнні па ўпарадкаванні беларускай тэрміналогіі і навуковай мовы знайшлі сваё адлюстраванне ў далейшым, а сам перыяд характарызуецца хутчэй як стыхійны, але важна заўважыць, што менавіта ў гэты час былі ажыццёўлены першыя спробы выпрацоўкі асноў навуковага выкладу на аснове сродкаў беларускай мовы.

Нягледзячы на дамінаванне пурыстычнай плыні ў распрацоўцы беларускай навуковай мовы запазычванне выкарыстоўвалася як паўнаватарасны спосаб фармавання мовы навукі. Навукоўцамі адзначаецца, што ўвядзенне іншамоўных тэрмінаў у навуковы пласт лексікі нацыянальнай мовы можа быць абумоўлена шэрагам акалічнасцей, напрыклад: існаваннем полілінгвізму і немагчымасцю выпрацоўкі пэўнага комплексу спецыяльнай лексікі з ўласнага моўнага матэрыялу для забеспячэння паўсядзённай практыкі. “Сярод лінгвістаў пашырана думка, што неабходнай умовай для запазычвання з’яўляецца двухмоўе. Іншамоўнае слова замацоўваецца ў новай мове найбольш лёгка тады, калі носьбіты мовы, якая запазычвае, больш або менш добра знаёмы з мовай-першакрыніцай” [9, с. 270] На думку І. Гапоненка, “спрыяльным фактарам аказалася і з’яўленне новых жанраў (агітацыйнага, навукова-папулярнага), больш пранікальных да запазычанняў у параўнанні з мастацкай літаратурай, а таксама выхад у свет перыядычных выданняў, якія садзейнічаюць папулярызацыі запазычанняў і іх замацаванню ў жывой гаворцы” [7, с. 74].

Для ўкладальнікаў “Сямімоўнага слоўніка” (1918) беларуская мова ўяўляла, як яны прызнаюцца, найбольшыя цяжкасці ў параўнанні з іншымі мовамі. Паводле іх думкі, “гэта – вельмі старая і, можа, найстарэйшая славянская мова, мова насельніцтва, якое складаецца галоўным чынам з сялян-земляробаў і плытнікаў і толькі ў нязначнай колькасці звязана з прамысловасцю. На абшары, падлеглым расійскай адміністрацыі, яна ў значнай ступені русіфікаваная. У адносінах да яе мае важнае значэнне пытанне, якія тэрміны трэба ўтварыць зноў і якія магчыма без доўгіх разважанняў узяць з расійскай або з польскай мовы” [48, с. 5]. На думку І.І. Крамко, пранікненню запазычанняў з польскай мовы ў канцы XIX ст. садзейнічалі два важнейшыя фактары, якія захоўвалі сваю сілу і ў пачатку XX ст. Сярод асноўных даследчык называе засваенне польскай лексікі гаворкамі і ўжыванне паланізмаў беларускімі пісьменнікамі, якія былі выхаваны на польскай культуры (гл. больш падрабязна [15, с. 256]).

Уплыў польскай мовы відавочна праяўляўся перш за ўсё ў тэрмінаграфічнай сферы.

Частка тэрмінаў, запазычаная з польскай мовы, з цягам часу была заменена, параўн.: выйшла з ужывання бел. *dažuwoćcie* (польск. *dożywocie*) і замацавалася *пажыццёвая рэнта* (адміністрацыйна-гаспадарчая сфера). З польскай мовы для фармавання беларускай часткі лексікона залучаліся такія лексемы, як бел. *kalarepa* (польск. *kalarepa*) (сёння выкарыстоўваецца *кальрабі*); бел. *melon* (польск. *melon*) (сёння выкарыстоўваецца *дыня*, аднак ў 20-я гады ёсць таксама *мэлён*; *дыня*, *малён*); бел. *tulipan* (польск. *tulipan*) (сёння выкарыстоўваецца *цюльпан*, у 40-я гады прапануецца *тульпан*, а 20-м гадам уласціва *туліпан*) (батанічная сфера).

Пад уплывам польскай мовы ў “Сямімоўны слоўнік” уведзена бел. *škroful* (польск. *skrofuly*), але ў далейшым замацавалася лексема *залатуха* (медыцынская мова).

Пры немагчымасці ўтварыць тэрміналагічнае найменне ў склад беларускай часткі ўводзіліся польскамоўныя намінацыі, якія з цягам часу страціліся пад уплывам рускай мовы. Сёння не прынятыя ў якасці тэрмінаў, напр.: бел. *luneta* і бел. *fosfarny kwas*.

У сітуацыі, калі польская тэрміналогія выступала як уніфікаваная і кадыфікаваная, а ў беларускай мове тэрміналагічная дзейнасць яшчэ толькі пачыналася, перад стваральнікамі навуковай мовы стаяла задача – перадаць семантыку тэрміналагічных паняццяў, моўныя эквіваленты якіх у беларускай мове яшчэ не былі выпрацаваны. Фактычна, аўтары тэкстаў павінны былі весці творчыя пошукі і выпрацоўваць прыёмы перадачы семантыкі тэрмінаадзінак на беларускую мову. “Адметнай асаблівасцю гэтых тэрмінаў было тое, што яны ўваходзілі ў беларускую нацыянальную тэрміналогію як гатовыя моўныя адзінкі разам з паняццямі, сродкамі выражэння якіх з’яўляліся” [16, с. 81].

Большая частка запазычанняў з польскай мовы – гэта ўласналексічныя запазычанні: *bunt, waha, hrunt, cud, čystaja waha, warta, warta la palewoje čyhunki, warta la palewoje municii; hont, kamora, pahraničnaja mytnaja kamora, kwit, kwitok, plac, plac pad budojlu, rachunak, skarb, stasunak, špik, žart* – і вытворныя ад іх, напрыклад: *buntajščyk, buntawać, buntawacca; cudatworec, cudojny, hruntowaja wada, rachawać, rachunkowaja kniha, hod padrachunkowy, skarbnik, skarbnu, žartawać*.

З батанічных спецыяльных назваў вылучаюцца найменні раслін: *ahrest* (польск. *agrest*), *бавоўнік* (польск. *bawełna*), *вапноўка* (польск. *wapno*), *kmin* (польск. *kmin*), *лубін* (польск. *łubin*), *мардоўнік* (польск. *mardovač*), *ruta* (польск. *ruta*), *язмін* (польск. *jasmin*).

З правазнаўчай сферы ўжываюцца такія адзінкі, як: *dażywoćcie, pakwitawać, kraža z natychmiastowym spażyciem, apor, załoha, fundacija, arkuš, wartaść, wartaŭnik, wartawańnie handel, handlar, handlowy, hurtam, hurtajščyk, košt palahawin, košty pierawozu, košty strawawańnia, košty utrymańnia wastroha, pašpart, pašpart Ob. Ost, pašpartny addziel, probaršč, rada, rada upraўleńnia, renta, rentjer, rentowy doŭh, fałš, fałšawać, fałšawańnie, fałšawańnie dakumentaŭ, fałšehawać, fałšywy, falwarak, cech, cechowy, čynš, škoda, škodzić, štuka*.

З грамадазнаўчай сферы: *bankructwa, burhomistr, herb, hrošy, druk, wajenny ŭrad dla spraj ab druku, kaścioł, kirmaš, krama, kramnik, kwaterant, mutny, pan, pania, panawać, panskaja rada, praca prywilej, prywileja na šynkarstwa, prywilejnaja pretensija, prywilejnaje prawa, šlachoctwa, šlachotny, šlub, šlubnaja metryka*.

З хімічнай і глебазнаўчай тэрміналогіі: *absieić, wapna, bialeńnie (wapnaj), bialić (wapnaj), guma, gumowy galoš, kiška (gumowaja), štučnaja farba, štučny, štučnaja skura, štučny hnoj, štučny nawoz, bawajniany, bawojna*.

З сельскагаспадарчай тэрміналогіі: *konfitury, lancuh, waгі (waгі, ваганне, вагавы), ванна (вапённае малако, вапнаванне), гатунак (чыстагатункавы), гумус, індык, індычка, кавадла, маёнтак, паничына, скіба, цуглі, шалі, škodnyje owadni, škody ad źwiaryny, čyrwonaja kapusta*.

З фізічнай тэрміналогіі: *dzirka dla špunta, лямна, вата, крышталёў – і вытворныя ад іх тэрміналагічныя спалучэнні: газная лямна, генератар лямнавы, лямпачка, ватны, крышталенне, крышталёід, крышталёк, крышталізатар, крышталічны, крышталізацыйная міска, крышталічная структура*.

З тэрміналогіі раслінагадоўлі: *гарох цукровы, кмін, крухмал, лубін, цукер (буракі цукровыя, малочны цукер), цыбуля (вянок цыбулі, цыбуліна), ячмень нябескі*.

«Па ўзору адпаведных польскіх слоў утвораны былі калькі *абвестка, абрыс, адналіты, аднаўладства, здрадніцтва, існаванне, нарыс, наведамляць, падробка, падтрымліваць, сучаснасць, твор, усусветны, штукарства*» [15, с. 256].

Аўтары тэкстаў, сустрэўшыся з цяжкасцямі пошуку патрэбнай моўнай адзінкі, часам спалучаюць у навуковых тэкстах польскі і рускі варыянт. Вынікам такога кангламерату з’явіліся выразы кшалту: *okruh, pawiet; pawietowy zjezd, pawietowyje wiestki, pawietowy načalnik, miestowaje upraўleńnie*.

Запазычанні з польскай мовы даволі рэгулярна маюць уласныя фармальныя паказальнікі, якія выяўляюцца на ўсіх узроўнях арганізацыі мовы: фанетычным, марфалагічным, сінтаксічным.

Фанетычныя паказальнікі:

- наяўнасць насаваых галосных *он, ан, эн*, напрыклад: *nabażenstwa, dakončyć, skončyć*;
  - наяўнасць няпоўнагалосных спалучэнняў *ро, ло*, напрыклад: *naharoda, слодыч*;
  - спалучэнне *дл* у сярэдзіне слова, напрыклад: *выдла, кадло, кавадла, светавая падлога, сядло, вяндліна, павідла*;
  - спалучэнне *je* ў пачатку слова, напрыклад: *jeminnych, jelina, jenčeńnie*;
  - гук *ц* на месцы ўсходнеславянскага *ч*, напрыклад: *рапнатосце, тос*;
  - спалучэнні *ке, ге*, напрыклад: *dezynfekcija, kelner, kelnerka, hermafrodyt, helm, herb, herbata*;
  - наяўнасць выбухнога *г*, напрыклад: *глей, брызгі*;
  - цвердасць зычных перад галоснымі пярэдняга раду, напрыклад: *арнамэнт*.
- Марфолога-словаўтваральныя паказальнікі:
- суфікс *-чызн-* у назоўніках, напрыклад: *айчызна*;
  - назоўнікі – назвы дзеючых асоб з суфіксам *-ца*, напрыклад: *hrabieźca, kałamarnica, пратойца, predpryjemca, pryszcznica, radziłnica*;
  - назоўнікі з адцягненым значэннем з суфіксам *-унак-*, напрыклад: *hatunak, kirunak, ryštunak, stasunak, warunak*;
  - назоўнікі жаночага роду з суфіксам *-ня*, напрыклад: *cahielnia, kapalnia, mienialnia, kawalnia, kawiarnia*;
  - назоўнікі з суфіксам *-нне*: *adlučennje, razlučennje, daznannje, pałażennje, trywańnie*;
  - дзеясловы з суфіксам *-ваць* і вытворныя ад іх назоўнікі і дзеепрыметнікі, дзе ў рускай мове ўжываецца *-уровать*, напрыклад: *abonawać, afiśawać, ahitawać, sartawać*;
  - прыметнікі з суфіксам *-ов-* адпаведна рускаму *-н-*, напрыклад: *zimowy sport, żychar (miestowy), člen miestowaje rady, kabelowaja telehrama*;
  - прыметнікі з суфіксам *-іст*: *ahnisty, ziarnisty, ciarnisty, kaścisty, mazisty*;
  - прыстаўка *су-* ў назоўніках і дзеясловах, і ва ўтвораных ад іх прыметніках, напрыклад: *supolnaja paruka, supolnaść administracii, supolnik, чайруснік, supracajnik, supacuć, supakcić, słyć*.

Сінтаксічныя паказальнікі:

- ужыванне складанага іменнага выказніка з захаваннем дапаможнага дзеяслова ў цяперашняга часу і іменнай часткі ў форме творнага склону або радзей назоўнага склону: *тэатр ёсць адным з тых фактараў...*;
- ужыванне даданай часткі ў складаназалежным сказе са значэннем дапаўнення са злучнікамі што: “*з усіх відаў прылад, што для падрыхтоўкі кармоў, найбольшае пашырэнне належыць сячкарям*” [34, с. 32.].

Аднак пры гэтым усё ж вядучай тэндэнцыяй заставалася тэндэнцыя да аўтахнанамізацыі, паколькі нават пры запазычанні звярталася ўвага на ўнутрымоўную матывацыю адпаведнікаў інтэрнацыянальных тэрмінаў, якія прайшлі праз фільтр славянскіх моў.

Падсумоўваючы адзначанае вышэй, можна адзначыць, што беларуская навуковая мова ў першыя дзесяцігоддзі ХХ ст. праходзіла пачатковы этап свайго фармавання і развівалася перадусім у межах тэндэнцыі, уласцівай станаўленню новай беларускай

літаратурнай мовы, якая базавалася на народнай аснове ў адрыве ад традыцый старабеларускай літаратурнай мовы XV-XVII стст. Фундамент беларускай навуковай мовы закладваўся перш за ўсё ў межах разнастайных твораў, функцыянальна прызначаных для перадачы навуковага ведання. У гэты перыяд толькі пачынаўся працэс выпрацоўкі навуковага стылю, што непасрэдна залежала як ад стану развіцця навукі і навуковага ведання ў Беларусі, так і ўзроўню распрацоўкі літаратурнай мовы, моўнай практыкі навукоўцаў. Пры ўсёй лексічнай няроўнасці навуковых тэкстаў іх моўнае адзінства фармавалася дзякуючы агульнай мэце – перадачы навуковай інфармацыі.

Пры асэнсаванні іншамоўнага ўздзеяння на развіццё лексікону беларускай навуковай мовы ступень удзелу польскай мовы пры гэтым усё ж не варта перабольшваць. Значная частка спецыяльнай лексікі з цягам часу выводзіцца з актыўнага ўжывання ў навуковых тэкстах. “Польская мова на пачатку XX ст. у беларускім асяродку яшчэ заставалася *традыцыйна прыярытэтнай*, але пад уздзеяннем дзяржаўнай антыпольскай і русіфікатарскай палітыкі паступова траціла свае пазіцыі” [7, с. 70]. Падчас зыходнай разбудовы вузкіх сфер тэрміналогіі і вузкаспецыяльнай лексікі стымулюючым фактарам стварэння новых тэрмінаў стала неабходнасць абазначэння новых паняццяў, таму роля польскай мовы ў развіцці беларускага навуковага лексікону ў першыя дзесяцігоддзі XX ст. праяўляецца перадусім ў пашырэнні паняццёва-тэрміналагічнага фонду беларускай мовы і распрацоўцы складу найменняў спецыяльнай лексікі. Моўныя тэксты ўводзяць у навуковы ўжытак новыя паняцці, рэгламентуюць і стымулююць распрацоўку іх моўных эквівалентаў, прапагандуюць словаўтваральныя сродкі, паланізмы з фармальнымі паказчыкамі сваёй генетычнай прыналежнасці складаюць прыкметную групу, але застаюцца хутчэй на ўзроўні выпадковага ўжывання і слаба прымаюцца беларускай навуковай мовай ў далейшым.

Літаратура

1. *Абабурка М. В.* Культура беларускай мовы. Мінск : Вышэйшая школа, 1994. 122 с.
2. *Антанюк Л. А.* Беларуская навуковая тэрміналогія: Фарміраванне, структура, упарадкаванне, канструяванне, функцыянаванне. Мінск : Навука і тэхніка, 1987. 240 с.
3. *Асновы культуры маўлення і стылістыкі*: вучэб. дапам. для студэнтаў філал. фак. ВНУ / У.В.Анічэнка [і інш.]. Мінск : Універсітэцкае, 1992. 255 с.
4. *Булыка А. М.* Даўнія запазычанні беларускай мовы. Мінск : Навука і тэхніка, 1972. 383 с.
5. *Булыка А. М.* Лексічныя запазычанні ў беларускай мове XIV–XVIII стст. Мінск : Навука і тэхніка, 1980. 256 с.
6. *Булыка А. М.* Слоўнік іншамоўных слоў. Мінск : Нар. асвета, 1999. 398 с.
7. *Гапоненка І.А.* Лексіка беларускай літаратурнай мовы XIX — пачатку XX ст.: асаблівасці станаўлення і развіцця. Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, 2012. 306 с.
8. *Гапоненка И.* Влияние восточнославянских языков на белорусский язык начала XX в. *Studia białorutenistyczne*. 2018. V. 12. С. 191-213.
9. *Гістарычная лексікалогія беларускай мовы* / Акадэмія навук Беларускай ССР, Інстытут мовазнаўства імя Я. Коласа; [А. Жураўскі і інш.; рэд. А.Я. Баханькоў, А.І. Жураўскі, М.Р.Суднік]. Мінск : Навука і тэхніка, 1970. 337 с.
10. *Жураўскі А. І., Крамко А. І.* Характар знешніх узаемаадносін беларускай літаратурнай мовы з іншымі славянскімі мовамі ў пачатковы перыяд яе развіцця. Мінск : Навука і тэхніка, 1973. 39 с.

11. *Зніч: Вайсковая стылістыка*. Менск, 1919.
12. *Каманды па-беларуску*. Браслаў, 1920.
13. *Каўрус А. А.* Стылістыка беларускай мовы. Мінск : Нар. Асвета, 1993. 3-е выд., дапрац. і дап. 320 с.
14. *Колас Я.* Другое чытанне для дзяцей беларусаў. Пецярбурх [Пецярбург]: выдалі суполкі: “Загляне сонца і ў наша аконца” і “Наша хата”, 1909 (вокладка 1910). 110 с.
15. *Крамко І. І.* Развіццё лексічнай сістэмы беларускай мовы ў XIX – пачатку XX ст. *Гістарычная лексікалогія беларускай мовы*. Мінск : Навука і тэхніка, 1970. С. 256-265.
16. *Красней В. П.* Генетычная характарыстыка беларускай тэрміналагічнай лексікі пачатку XX ст. *Беларуская тэрміналогія: зборнік артыкулаў*. Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. 2011. С. 78-83.
17. *Красней В. П.* Пошукі прынцыпаў і шляхоў распрацоўкі беларускай нацыянальнай тэрміналогіі на пачатку XX ст. *Беларуская тэрміналогія: зборнік артыкулаў*. Мінск : Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. 2011. С. 108-115.
18. *Красней В. П.* Функцыянальна-стылявая дыферэнцыяцыя. *Беларуская мова / В.П. Красней, А.А. Крывіцкі, А.А. Лукашанец, М.Р. Прыгодзіч, Т.Р. Рамза, Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба*. Opole : Uniwersytet Opolski: Instytut filologii polskiej. 1998. 293 с.
19. *Крукоўскі Н. І.* Рускі лексічны ўплыў на сучасную беларускую літаратурную мову. Мінск : Выдавецтва Акадэміі навук БССР, 1958. 173 с.
20. *Кузьміч В. А., Шахаб В. В.* Практычная і функцыянальная стылістыка беларускай мовы: вучэбны дапаможнік для студэнтаў устаноў, якія забяспечваюць атрыманне вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці “Выдавецкая справа”. Мінск : БДТУ, 2008. 238 с.
21. *Любецкая Е. П.* Беларуская нацыянальная терминология: тенденции формирования в XX-XXI вв. *Термінологічний вісник: збірник наукових праць / відп. ред. В.Л. Іващенко*. К. 2015. Вип. 3(1). С. 17-24.
22. *Любецкая Е. П.* Особенности формирования белорусского научного языка в начале XX в. *Записки з українського мовознавства. Opera in linguistica ukrainiana / гол. ред. Т.Ю. Ковалевська*. Одеса. 2017. Вип. 24. Т. 1. С. 299-306.
23. *Любецкая К.* Беларуская навуковая мова: асаблівасці фарміравання. *Вісник Термінологічнай Комісіі пры Міжнародному комітэці славістів / відп. ред. В.Л. Іващенко, ТК МКС*. К. 2018. Вип. 2. С. 120-133.
24. *Любецкая К.* Праблемы беларускага тэрміназнаўства ў канцы XX – пачатку XXI стст. *Слов’янське термінознавство кінця XX-початку XXI століть: колективна монографія членів Термінологічнай комісіі пры Міжнародному комітэці славістів / науковий редактор В.Л. Іващенко*. К. 2018. С. 306-327.
25. *Любецкая К. П.* Функцыянальная стылістыка сучаснай беларускай мовы: практыкум. Мінск : БДУ, 2010. 52 с.
26. *Маскоўска-беларускі слоўнік / браты М. і Г. Гарэцкія*. Вільня : Выдавецтва У. Знамяроўскага. 1920 (вокладка 1921). 144 с.
27. *Мова “Нашай Нівы” : семантыка, стылістыка / [В.П. Лемцюгова і інш.]; пад рэд. В.П. Лемцюговай*; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Філіял “Інстытут мовы і літаратуры ім. Я. Коласа і Я. Купалы”. Мінск : Беларуская навука, 2014. 362 с.
28. *Невялічкі беларуска-маскоўскі слоўнік / Максім Гарэцкі; рэдакцыя Янкі Станкеўчыка*. Вільня : Беларускае выдавецкае таварыства “Крыніца”, (“Друкарня Віленскага выдавецтва”). 1919. 261 с.

29. *Першае чытанне для дзетак беларусаў* / напісала Цйотка. Пецярбург : Загляне сонца и ў наша аконца. 1906. 30 с.
30. *Пісарэнка А. М.* Функцыянальная стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. Мінск : БДУК, 2003. 91с.
31. *Руска-беларускі слоўнік братоў М. і Г. Гарэцкіх.* Смаленск, 1918.
32. *Семянькова Г. К.* Функцыянальная стылістыка беларускай мовы: вучэбны дапаможнік. Віцебск : Выдавецтва ВДУ, 2005. - 42 с.
33. *Старасценка Т. Я., Урбан В. В., Шумчык Ф. С.* Стылістыка беларускай мовы: вучэб.-метад. дапам. Мінск : БДПУ, 2010. 219 с.
34. *Сцяцко П.* Культура мовы. Мінск : Тэхналогія, 2002. 444 с.
35. *Цікоцкі М. Я.* Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. для фак. журналістыкі. Мінск : Універсітэцкае, 1995. 294 с.
36. *Шакун Л. М.* Гісторыя беларускага мовазнаўства. Мінск : Універсітэцкае, 1995. 271 с.
37. *Шакун Л. М.* Гісторыя беларускай літаратурнай мовы. Мінск : Выдавецтва “Універсітэцкае”, 1984. 319 с.
38. *Шумчык Ф. С.* Функцыянальная стылістыка беларускай мовы: вучэб.-метад. дапам. Мінск : БДПУ, 2004. 35 с.
39. *Юрэвіч А. К.* Стылістыка беларускай мовы: вучэб. дапам. Мінск : Вышэйшая школа, 1992. 288 с.
40. *Bielaruskaja hramatyka dla škol / napisaŭ kandidat filolohii Pietrahr. uniwer. B. Taraškiéwič.* – Wilnia : Wydańnie “Bielaruskaha Kamitétu”, 1918. 112 с.
41. *Bielaruskaja prapawis /A. Łuckiewič i J. Stankiewič.* – Wilnia : Wydańnie Bielaruskaha Kamitetu, 1918. 32 с.
42. *Gutschmidt K.* Понятieto тенденция в Пражската лингвистична школа и неговото значение за синхронното изучаване на славянските езици. *Slavica Pragensia ad tempore nostra.* Praha. 1998. S. 96-100.
43. *Hramatyka bielaruskaj mowy / apracawaŭ B. Pačobka, wučyciel bielaruskaj mowy ŭ Świsłockaj bielaruskaj wučycielskaj seminarij, redaktar časopisi “Bielarus”.* Wilnia : Drukarnia “Homan”, 1918. 38 с.
44. *Jak prawilna pisać pa bielarusku / ułażyŭ Ant. Łuckiewič.* – Wilnia : Drukarnia M. Kuchty : Drukarnia bielaruskaj časopisi “Homan”, 1917. Č. 1. 16 с.
45. *Kahanec K.* Druhoe czytanne dla dziacej belarusau. St. Petersburg, 1910.
46. *Luckewič A.* Bielaruskaja hramatyka pawodluh lekcij, čytanych na Bielaruskich Wučycielskich Kursach u Wilni ŭ 1915 – 1916 hh. Čaść I. Fonetyka i etymologija. Wilnia, 1916.
47. *Pròsty spòsab stàcca ŭ karòtkim čàse hràmatnym / napisàli pr. dr. Rùdolf Àbiht i Āanka Stankèwič u Wilni.* Breslau : drùkam wydaŭ dr. Fèliks Pribač, 1918. 16 с.
48. *Sieben-Sprachen-Wörterbuch: Deutsch-Polnisch-Russisch-Weissruthenisch-Litauisch-Lettisch-Jiddisch.* Leipzig : Otto Spamer Verl., 1918. 420 с.

Referenses

1. Ababurka, M.V., (1994), *Culture of the Belarusian language [Kultura belaruskaj mowy]*, Vyshejshaja shkola, Minsk, 122 p.
2. Antanjuk, L.A., (1987), *Belarusian scientific terminology: Formation, structure, ordering, construction, functioning [Belaruskaja navukovaja terminologija: Farmiravannie, struktura, uparadkavannie, kanstrujavannie, funkcyjaniravannie]*, Navuka i tjehnika, Minsk, 1987, 240 p.

3. *Fundamentals of speech culture and style: a case study. help. for filal. students. fac. University [Asnovy kultury maulennia i stylistyki]* (1992) / U.V. Anichenka [and etc.] Universiteckaje, Minsk, 255 p.
4. Bulyka, A.M., (1972), *Long-term borrowings of the Belarusian language [Daunija sapazychanni bielaruskaj movy]*, Navuka i tjehnika, Minsk, 383 p.
5. Bulyka, A.M. (1980), *Lexical borrowings in the Belarusian language in XIV–XVIII [Lexichnyja sapazychanni u bielaruskaj move XIV–XVIII stst.]*, Navuka i tjehnika, Minsk, 256 p.
6. Bulyka, A.M., (1999), *Dictionary of foreign words [Slounik inshamounych slou]*, Nar. asveta, Minsk, 398 p.
7. Gaponenka, I.A., (2012), *Vocabulary of the Belarusian literary language of the XIX - early XX centuries: features of formation and development [Leksika belaruskaj litaraturnaj movy XIX — pachatku XX st.: asablivasci stanaulennja i razviccja]*, Belaruskij dzjarzhauny universitjet, Minsk, 306 p.
8. Gaponenko, I. (2018), *The influence of East Slavic languages on the Belarusian language of the early twentieth century [Vlijanie vostochnoslavjanskih jazykov na belorusskij jazyk nachala XX v.] // Studia białorutenistyczne / — 2018. — Vyp. 12. Pp. 191-213.*
9. *Historical lexicology of the Belarusian language [Gistarychnaja leksikalogija belaruskaj movy]* (1970) / Akadjemija navuk Belaruskaj SSR, Instytut movaznawstva imja Ja. Kolasa; [A. Zhurawski i insh.; rjed. A.Ja. Bahankow, A.I. Zhurawski, M.R.Sudnik], Navuka i tjehnika, Minsk, 337 p.
10. Zhurawski, A.I., Kramko, A.I., (1973), *The nature of the external relations of the Belarusian literary language with other Slavic languages in the initial period of its development [Haraktar zneshnih uzaemaadnosin belaruskaj litaraturnaj movy z inshymi slavjanskimi movami w pachatkovy peryjad jae razviccja]*, Navuka i tjehnika, Minsk, 39 p.
11. *Candle: military style [Znich: Vajskovaja stylistyka]* (1919), Mensk.
12. *Teams in Belarusian [Kamandy pa-belarusku]* (1920), Braslaw.
13. Kawrus, A.A., (1993), *Stylistics of the Belarusian language [Stylistyka belaruskaj movy]*, Nar. Asveta, Minsk, 3-e vyd., daprac. i dap., 320 p.
14. Kolas, Ja. (1909), (vokladka 1910), *The second reading for Belarusian children [Drugoe chytanne dlja dzjacej belarusaw]*, vydali supolki: “Zagljane sonca i w nasha akonca” i “Nasha hata”, Pecjarburh [Pecjarburg], 110 p.
15. Kramko, I.I. (1970), *Development of the lexical system of the Belarusian language in the XIX - early XX centuries [Razviccjo leksichnaj sistjemy belaruskaj movy w XIX — pachatku XX st.]*, Gistarychnaja leksikalogija belaruskaj movy, Navuka i tjehnika, Minsk, pp. 256-265.
16. Krasnej, V.P. (2011), *Genetic characteristics of the Belarusian terminological vocabulary of the early twentieth century [Genetychnaja haraktarystyka belaruskaj tjerminalagichnaj leksiki pachatku XX st.]*, Belaruskaja tjerminalogija: zbornik artykulaw, Belaruskij dzjarzhauny universitjet, Minsk, pp. 78-83.
17. Krasnej V.P. (2011), *Search for principles and ways to develop Belarusian national terminology in the early twentieth century [Poshuki pryncypau i shljahou raspracouki belaruskaj nacyjanal'naj tjerminalogii na pachatku XX st.]*, Belaruskaja tjerminalogija: zbornik artykulaw, Belaruskij dzjarzhauny universitjet, Minsk, pp. 108-115.
18. Krasnej, V.P. (1998), *Functional and stylistic differentiation [Funkcyjnal'nastylyjavaja dyferjencyjacyja]*, Belaruskaja mova / V.P. Krasnej, A.A. Kryvicki, A.A. Lukashanec, M.R. Prygodzich, T.R. Ramza, L.I. Sjameshka, I.R. Shkraba, Uniwersytet Opolski: Instytut filologii polskiej, Opole, 293 p.

19. Krukouski, N.I., (1958), *Russian lexical influence on the modern Belarusian literary language* [*Ruski leksichny uplyu na suchasnuju belaruskuju litaraturnuju movu*], Vydavectva Akadzemii navuk BSSR, Minsk, 173 p.
20. Kuz'mich V.A., Shahab V.V., (2008), *Practical and functional stylistics of the Belarusian language: a textbook for students of institutions that provide higher education in the specialty "Publishing"* [*Praktychnaja i funkcyjnal'naja stylistyka belaruskaj movy: vuchjebny dapamozhnik dlja studjenta ustanou, jakija zabjaspechvajuc' atrymanne vyshjejszaj adukacyi pa specyjnal'nasci "Vydaveckaja sprava"*], BDTU, Minsk, 238 p.
21. Ljubeckaja E.P. Belarusian national terminology: tendencies of formation in the XX-XXI centuries [Belorusskaja nacional'naja terminologija: tendencii formirovanija v XX-XXI vv.] // Terminologichnij visnik: zbirnik naukovih prac' / vidp. red. V.L. Ivashhenko – 2015. – Vip. 3(1). – Pp. 17-24.
22. Ljubeckaja E.P. Features of the formation of the Belarusian scientific language in the early twentieth century [Osobennosti formirovanija belorusskogo nauchnogo jazyka v nachale XX v.] // Zapiski z ukraïns'kogo movoznavstva. Opera in linguistica ukrainiana / gol. red. T.Ju. Kovalevs'ka – 2017. – Vip. 24. T. 1. – Pp. 299-306.
23. Ljubeckaja K. Belarusian scientific language: peculiarities of formation [Belaruskaja navukovaja mova: asablivasci farmiravannja] // Visnik Terminologichnoï Komisiï pri Mizhnarodnomu komiteti slavistiv / vidp. red. V.L. Ivashhenko, TK MKS – 2018. – Vip. 2. – Pp. 120-133.
24. Ljubeckaja, K. (2018), *Problems of Belarusian terminology in the late XX – early XXI centuries* [*Prablemy belaruskaga tjerminaznaustva u kancy XX – pachatku XXI stst.*], Slov'jans'ke terminoznavstvo kincja XX – pachatku XXI stolit': kolektivna monografija chleniv Terminologichnoï komisiï pri Mizhnarodnomu komiteti slavistiv / naukovij redaktor V.L. Ivashhenko, Kyiv, pp. 306-327.
25. Ljubeckaja, K. P. (2012), *Functional stylistics of the modern Belarusian language: practicum* [*Funkcyjnal'naja stylistyka suchasnaj belaruskaj movy: praktykum*], BDU, Minsk, 52 p.
26. *Moscow-Belarusian dictionary* [*Maskouska-belaruski slounik*] (1920) (vokladka 1921) / braty M. i G. Garjeckija, Vydavectva U. Znamjarskaga, Vil'nja, 144 p.
27. *The language of "Nasha Niva": semantics, stylistics* [*Mova "Nashaj Nivy": semantyka, stylistyka*] (2014) / [V.P Lemcjugova i insh.]; pad rjed. V.P Lemcjugovaj, Nacyjanal'naja akadzemija navuk Belarusi, Cjentr dasledavannjau belaruskaj kul'tury, movy i litaratury, Filijal "Instytut movy i litaratury im. Ja.Kolasa i Ja. Kupaly", Belaruskaja navuka, Minsk, 362 p.
28. *A small Belarusian-Moscow dictionary* [*Nevjalichki belarуска-maskouski slounik*] (1919) / Maksim Garjecki; rjedakcyja Janki Stankeuchyka, Belaruskae vydaveckae tavarystva "Krynica", "Drukarnja Vilenskaga vydavectva "Vil'nja, 261 p.
29. *The first reading for Belarusian children* [*Pershae chytanne dlja dzetak belarusau*] (1906) / napisala Cjotka, Zagljane sonca i u nasha akonca, Pecjarburg, 30 p.
30. Pisarjenka, A.M., (2003), *Functional stylistics of the Belarusian language: a textbook* [*Funkcyjnal'naja stylistyka belaruskaj movy: vuchjeb. dapam.*], BDUK, Minsk, 91 p.
31. *Russian-Belarusian dictionary of brothers M. and G. Goretsky* [*Ruska-belaruski slounik bratou M. I G. Garjeckih*], (1918), Smalensk.
32. Semjan'kova, G.K., (2005), *Functional stylistics of the Belarusian language: a textbook* [*Funkcyjnal'naja stylistyka belaruskaj movy: vuchjebny dapamozhnik*], Vydavectva VDU, Vicebsk, 42 p.
33. Starascenka, T. Ja., Urban V.V., Shumchyk F.S., (2010), *Stylistics of the Belarusian language: a textbook* [*Stylistyka belaruskaj movy: vuchjeb.-metad. dapam.*], BDPU, Minsk, 219 p.

34. Scjacko, P., (2002), *Language culture [Kul'tura movy]*, Tjehnologija, Minsk, 444 p.
35. Cikocki, M. Ja., (1995), *Stylistics of the Belarusian language: a textbook for the faculties of journalism [Stylistyka belaruskaj movy: vuchjeb. dapam. dlja fak. Zhurnalistyki]*, Universitjeckae, Minsk, 294 p.
36. Shakun, L.M., (1995), *History of Belarusian linguistics [Gistoryja belaruskaga movaznaustva]*, Universitjeckae, Minsk, 271 p.
37. Shakun, L.M., (1984), *History of the Belarusian literary language [Gistoryja belaruskaj litaraturnaj movy]*, Vydavectva "Universitjeckae", Minsk, 319 p.
38. Shumchyk, F.S., (2004), *Functional stylistics of the Belarusian language: a textbook [Funkcyjanal'naja stylistyka belaruskaj movy: vuchjeb.-metad. dapam.]*, BDPU, Minsk, 35 p.
39. Jurjevich, A.K., (1992), *Stylistics of the Belarusian language: a textbook [Stylistyka belaruskaj movy: vuchjeb. dapam.]*, Vyshhejšhaja shkola, Minsk, 288 p.
40. Taraškiévič B. (1918), *Bielaruskaja hramatyka dla škol*, Wydańnie "Bielaruskaha Kamitétu", Wilnia. 112 p.
41. Łuckievič, A., Stankievič, J. (1918), *Bielaruski prawapis*, Wydańnie Bielaruskaha Kamitétu, Wilnia. 32 p.
42. Gutschmidt, K., (1998) *The concept of direction in the Prague Linguistic School and its significance for the synchronous study of Slavic languages, [Ponjatieto tendencija v Prazhskata lingvistichna shkola i negovoto znachenie za sinhronnoto izuchavane na slavjanskite ezici]*, Slavica Pragensia ad tempore nostra, Praha, Pp. 96-100.
43. *Hramatyka belaruskaj mowy*, (1918), apracawaŭ B. Pačobka, wučyciel belaruskaj mowy ŭ Świslockaj bielaruskaj wučycielskaj seminarij, redaktar časopisi "Biélarus", Drukarnia "Homan", Wilnia. 38 p.
44. *Jak pravilna pisać pa bielarusku* (1917) / ułażyŭ Ant. Łuckievič. Drukarnia M. Kuchty : Drukarnia bielaruskaj časopisi "Homan". Wilnia. Č. 1. 16 p.
45. Kahanec, K. (1910), *Druhoe czytanne dla dziacej belarusaŭ*. St. Petersburg.
46. Luckevič, A. (1916), *Bielaruskaja hramatyka pawodluh lekcij, čytanych na Bielaruskich Wučycielskich Kursach u Wilni ŭ 1915 – 1916 hh. Čaść I. Fonetyka i etymologija*. Wilnia.
47. *Pròsty spòsab stàcca ŭ karòtkim čàse hràmatnym* (1918) / napisàli pr. dr. Rùdolf Àbiht I ànka Stankèwič u Wilni. Drùkam wydaŭ dr. Fèliks Pribač. Breslaŭ. 16 p.
48. *Sieben-Sprachen-Wörterbuch: Deutsch-Polnisch-Russisch-Weissruthenisch-Litauisch-Lettisch-Jiddisch* (1918). Otto Spamer Verl. Leipzig. 420 p.

К. П. Любецька,

*Білоруський державний університет,
кафедра російської мови як іноземної у професійному навчанні*

ЗАПОЗИЧЕННЯ З ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У БІЛОРУСЬКІЙ НАУКОВІЙ МОВИ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Статтю присвячено визначенню ступня участі польської мови у становленні білоруської наукової мови в 1900-1920 рр. Описано мовну ситуацію у Білорусі на початку ХХ ст., осмислено лексичне наповнення білоруськомовних текстів наукового викладу, розглянуто шляхи формування текстів наукової тематики та виокремлено прикмети полонізмів.

Ключові слова: білоруська мова, польська мова, мова науки, мовні контакти, запозичення, полонізм.

Е. П. Любецкая,

*Белорусский государственный университет,
кафедра русского языка как иностранного в профессиональном обучении*

ЗАИМСТВОВАНИЯ ИЗ ПОЛЬСКОГО ЯЗЫКА В БЕЛОРУССКОМ НАУЧНОМ ЯЗЫКЕ НАЧАЛА XX В.

Статья посвящена определению степени участия польского языка в становлении белорусского научного языка в 1900-1920 гг. Описана языковая ситуация в Беларуси в начале XX в., осмыслено лексическое наполнение белорусскоязычных текстов научного изложения, рассмотрены пути формирования текстов научной тематики и названы приметы полонизмов.

Ключевые слова: белорусский язык, польский язык, язык науки, языковые контакты, заимствование, полонизм.

K. P. Liubetskaya,

*Belarusian State University in Minsk
Department of the Russian as foreign language in professional education*

BORROWINGS FROM THE POLISH LANGUAGE IN THE BELARUSIAN SCIENTIFIC LANGUAGE AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY

This article examines interaction specifics of the Belarusian and Polish languages in scientific texts at the beginning of the 20th century. On the basis of scientific and educational, popular science texts and lexicographic materials, the characteristics of polonisms, their subject and thematic affiliation, as well as the peculiarities of their formal adaptation on the Belarusian linguistic basis are carried out. The work uses descriptive, contrastive and comparative historical methods, which were useful during the examination of polonisms in Belarusian language. The author establishes the dependence of the interacting nature of contacting languages on various intralingual and external factors, which predetermined the nature of the interlanguage relations of the Belarusian and Polish languages at the beginning of the 20th century. For all the lexical inequality of scientific texts, their linguistic unity was formed due to a common goal – the transmission of scientific information.

In general, the analysis showed that when borrowings from the Polish language are used in the texts of Belarusian science, there is no consistency. Accordingly, it can be stated that the influence of the Polish language on the Belarusian scientific language is not characterized by depth, and the language of Belarusian science at the beginning of the 20th century was not oversaturated with polonisms. This was probably facilitated by the tendencies of the Belarusian linguistic and cultural revival, the dominant of which was primarily the orientation towards national identity and, accordingly, the limitation of foreign linguistic influences.

Key words: Belarusian language, Polish language, borrowing, polonism, science language, language contacts, interlanguage relations.